

*Піддячий В.М.,
д-р. філос., с.н.с. відділу андрагогіки
ШООН імені Івана Зязюна НАПН України*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Громадянська освіта майбутніх педагогів спрямована на формування громадянської компетентності і є складовою освіти дорослих. Нормативно-правове забезпечення щодо організації та вимог до формування громадянської компетентності майбутніх педагогів відображене на трьох рівнях: державному (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Укази Президента України «Про затвердження національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки», «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді», Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті), локальному (Статут закладу вищої освіти (ЗВО), положення ЗВО «Про студентське самоврядування у ЗВО», положення ЗВО «Про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених») та міжнародному (Угода про асоціацію України з ЄС та Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини). Воно передбачає: 1) створення умов для розвитку громадянського суспільства та різноманітних форм демократії участі; 2) налагодження партнерської взаємодії громадськості з органами державної влади та місцевого самоврядування; 3) надання додаткових можливостей для захисту прав і свобод; 4) використання різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації для задоволення суспільних інтересів.

У зазначених нормативно-правових документах визнається: 1) необхідність розвитку співпраці з організаціями громадянського суспільства

держав Європейського Союзу; 2) важливість участі громадянського суспільства у просуванні: а) реформ; б) європейської інтеграції; в) електронного урядування; г) волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади на період дії особливого періоду; г) надання допомоги внутрішньо переміщеним особам тощо [6].

Актуальність формування громадянської компетентності майбутніх педагогів обумовлена: 1) необхідністю підвищення рівня готовності педагогів до навчання і виховання молодого покоління свідомих громадян від якого залежатиме майбутнє суспільства [2, с. 156–165]; 2) важливістю «забезпечення єдності соціального і природного, загального й індивідуального, прав і обов'язків, регламентації і творчості, знань і практики» [4, с. 108]; 3) тенденціями: а) активного розвитку демократії; б) підготовки громадян до прийняття участі в управлінні суспільно-політичними процесами; в) підвищення рівня прагнень до грамотного, активного, відповідального і ефективного виконання громадянських прав та обов'язків.

Громадянську компетентність майбутніх педагогів розглядаємо як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка дозволяє усвідомлено, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські обов'язки та права у суспільно-політичній та навчальній діяльності, користуватися свободами, займати активну громадянську позицію, бути патріотом своєї держави, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн [1, с. 78].

Формування громадянської компетентності майбутніх педагогів здійснюється впродовж формальної, неформальної та інформальної освіти і має ґрунтується на «загальнолюдських цінностях і принципах, полікультурності, науковості, інтегративності, системності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, громадянської свідомості і демократії, поваги до родини, суспільства, держави, людства» [5]. В межах формальної освіти, впродовж

опанування професії у вищому закладі освіти, майбутні педагоги вивчають дисципліни правознавчого, соціально-економічного, історичного та культурологічного характеру. В межах неформальної освіти, вони за бажанням спроможні обирати тренінги і спецкурси з проблем, які для них є важливими. На рівні інформальної освіти майбутні педагоги можуть у вільний час займатися самоосвітою [3, с. 140–146] з питань, що стосуються їхнього життя у суспільстві.

Література:

1. Піддячий В. М. (2017). Сутність і зміст громадянської компетентності майбутнього педагога. Молодь і ринок, 7 (150), 76–82. С.78 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709205/>
2. Піддячий В.М. (2013). Професійні параметри майбутнього вчителя. Наукові записки. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. СХІІІ (113), 156–165. URL: <lib.iitta.gov.ua/8963/1/5.pdf>
3. Піддячий В.М. (2013). Професійні самоосвіта та самовиховання майбутнього вчителя. Наукові записки. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип. СХІІ (112), 140–146. URL: <lib.iitta.gov.ua/11406/1/7.pdf>
4. Піддячий М. І. (2019). Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці. Конін – Ужгород – Бельсько-Бяла – Київ: Посвіт, URL: lib.iitta.gov.ua/718203/1/Піддячий%20М.І._Тези_27.11.2019.pdf
5. Піддячий М. І. (2010). Теоретико-методичні засади підготовки старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання. (Дис. ...д-ра пед. наук). Ін-т педагогіки НАПН України. Київ. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717244/1/Піддячий%20М.І._ДисДоктор_Довідки_Відзиви_2010.pdf.
6. Указ Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні». (2016). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>